

■ COLUMNNA

Back to the roots

DA BENEDETTO VIGNE

Jau taidl cun gust il novissim primalbum da la grupp da rock rumantscha NAU, gjaud ils accords cumplains da Patrick C. e la vusch pretendenta da Roli V. – e lasch dar l'aura per ils lareschs. Ma lura, arrivà tar trac 10, stun jau in pau stut. I sa tracta d'ina parafrasa da la «chara lingua da la mamma», e spontanamain ma regorda d'avair scrit ina giada avant blers blers onns in pitschen essay nua ch'jau ma smirvegliava da tut quests giuven chantauturs che repetivan la stessa veglia lira-lara da nossa chara lingua periclitada, ed jau pretendeva che quai saja ina pura cultura da «confessament», in «defendissem» folcloristic, nundign per ina generaziun autoconscienta. U circa uschia.

Cler che questa sentenza d'alura era in pau surfatga, ed oz sa cunfa ella strusch pli cun la ludicidat e lucidat, cun la quala Roli V. elavurescha la venerabla chanzun. «Chara mamma da las linguas» ha qua num suenter duas lingias, en ina vieuta geniala. Ma lura stgarpitsch'jau tuttina curt sur l'appel da defender il rumantsch «in tuot ils idioms» – e ma quiet pir cun la frasa finala che recloma «id es dad ir inavant, id es da far inavant!». Per mia part avess jau dentant integrà er ils

dialects, anzi, jau avess schizunt propagà la devisa «si cun ils dialects, a li diavel cun ils idioms», dond quasi sentur a tschella vusch collega tuatschina da Pascal G. che chanta «nies lungatg son mo paucs – nus essan unics!» e che celebrescha uschia la vaira tgina da la verva.

En quest connex ma vegn endament tut in'aut'istorgia. Onns ed annorums sa numnava il camarat sursetter Toni P., ed uss dacurt al remartga a suttascriber nov cun il num Tona! Tge èsi capità cun el? Sursetters da mia generaziun san magari anc quai: i sa tracta d'in'atgnadad dialectala da Surses, da finir plets masculins che van en il rumantsch regular sin in -i cun in -a: igl viada, igl preda, igl prancepa, igl ufefa, igl giudeza, e propa – magari! Il medem vala er per divers prenums masculins: Antona, Andreia, Gi-

la, Leza, Mena, Giera, Tura, Carla (cun in emprim «a» fitg lung).

Jau ma regord d'avair gi en maun avant blers blers onns in vegl manual federal per cusseglar prenums da batten, e quai en tut las quatter linguas svizras. En la partiziun rumantscha masculina figurava er il num Carla, però cun ina stailletta e l'annotaziun che tal num saja be pussaivel en cumbinaziun cun in auter num, pia sumegliant sco il segund num Maria. Ils cumpiladers dal manual n'avevan betg chapì l'atgnadad dialectala, legend quella sco in pur feminissem.

Tgi sa sche quella idea da dar in num masculin cun connotaziun feminina ha bandischà quels vegls nums genuins or dal panorama sursetter? U eri simplamain il sentiment dad antiquitad? In indicatur per la digren dal dialect èsi en mintga cas. Mes camarat Toni ha dentant decidì da laschar reviver las ragischs e sa numna uss puspè Tona. Bravo, back to the roots!

Jau, per mia part, desist da midar en quest grà mes vegl appellativ sminui – el sa transfurmass en in «mistkarren» surmiran. Magara fatscha ina chanzun surlonder. Tant pli sch'ella daventa poesia da confessament...